

BERAWİRDKİRİNA PÊŞGİR, PAŞGİR Û NAVBERGİRAN DINAVERA KIRMANCKÎ (ZAZAKÎYÊ) Û KURMANCÎ YÊ DA

Mehmet Tayfun (Malmîsanîj)¹ Û Abdulwahab Xalid Mosa²

¹Zanîngeha Mardîn Artukluyê

²Pişka zimanê kurdî, fakultîya zansitên mirovayetî, zankoya zaxo, herêma kurdistanê – 'êraq.

Wergirtin: 04. 2017 / Pesendkirin: 06. 2017 / Belavkirin: 06. 2017

<https://doi.org/10.26436/2017.5.2.401>

KURTÎYA LÊKOLÎNÊ:

Ev lêkolîna bi navûnîşana "PÊŞGİR, PAŞGİR Û NAVBERGİRAN KIRMANCKÎYÊ (ZAZAKÎ) yê ", li gor rêbaza berawirdkirinê hatîye encamdanê. Keresteyê wê ji nimûneyên nivîsandî û zardevê kirmanckîxêvan hatîye wergirtin. Yek ji armancên vê lêkolînê ew e, ku bi berawirdkirina pêşgir, paşgir û navbergirên diyalêktên zimanê kurdî, ango kirmanckî (zazakî) û kurmancîyê, layenên wan yê hevbeş û cuda bêtin diyarkirin. Vê dema dawîyê, di kirmanckî û kurmancîyê de hin bêje û termên nû tên dariştin. Jibo dariştina bêje û termên nû, naskirina pêşgir, paşgir û navbergirên gelek girîng e. Armanca din ya vê lêkolînê, bi nasandina taybetmendiyên pêşgir, paşgir û navbergirên kirmanckîyê, alîkarîya dirusttirkirina karê dariştina bêjeyan e.

Bi vê lêkolînê em gehîştin çend encaman ku li dawîyê hatine diyarkirin.

KILÎLA LÊKOLÎNÊ: kirmanckî, kurmancî, navbergirên kirmanckî, pêşgirên kirmanckî, paşgirên kirmanckî, zazakî.

FERHENGOK

Kurdî	Kurdî
bêje	peyv, wişe
bêjeyên dariştî	peyva darijaw, wişey darijaw
çavkanî	serçawe
dîyalêkta kirmanckî	dîyalêkta zazakî, dîyalêktî zazakî
dîyalêkta kurmancî	dîyalêkta kurmancîya jûrî, dîyalêktî kurmancî jûrû

PÊKHATEYA LÊKOLÎNÊ

1. DESTPÊK

2. PÊŞGİR

2.1. PÊŞGİRÊN KU BI WAN NAVDÊR ÇÊDIBIN

2.2. PÊŞGİRÊN KU BI WAN RENGDÊR ÇÊDIBIN

2.3. PÊŞGİRÊN KU BI WAN HOKER ÇÊDIBIN

3. PAŞGİR

3.1. PAŞGİRÊN KU BI WAN NAVDÊR ÇÊDIBIN

3.2. PAŞGİRÊN KU BI WAN RENGDÊR ÇÊDIBIN

3.3. PAŞGİRÊN KU BI WAN HOKER ÇÊDIBIN

4. NAVBERGİR

4.1. NAVBERGİRÊN KU BI WAN NAVDÊR ÇÊDIBIN

4.2. NAVBERGİRÊN KU BI WAN RENGDÊR ÇÊDIBIN

4.3. NAVBERGİRÊN KU BI WAN HOKER ÇÊDIBIN

5. ENCAM

6. PERAWÊZ

7. ÇAVKANÎ

1. DESTPÊK

Hem di dîyalêkta kirmanckîyê (zazakîyê) de hem jî di dîyalêkta kurmancîyê de, gelek bêje bi gîrekan (affixan) çêdibin, Loma hêja ye ku meriv li ser vê mijarê bisekine. Ji bo dariştina bêje û termên nû jî divê ev gîrek baş bîn naskirin, Çunku her gîrek xwedî fonsiyoneka taybet e. Heke ew fonsiyon neyên naskirin, di dariştina bêjeyan de xeletî çêdibin. Di vê xebatê de em li ser gîrekên (affixên) kirmanckîyê radiwestin. Dema ku em berê xwe didinê, em dibînin ku hem di kirmanckî hem jî di kurmancîyê de gelek gîrek hene, Ango her du dîyalêktên kurdî di vê mijarê de dewlemend in.

Dewlemendîya gîrekan, rê li ber dewlemendîya bêjeyan vedike.

Gîrek dişên pêşgir (prefix), paşgir (suffix) yan jî navbergir (interfix) bin. Ji wan navdêr, rengdêr, hoker yan jî lêker çêdibin. Di vê gotarê de em dê li ser gîrekên kirmanckî yê ku bi wan navdêr, rengdêr yan jî hoker çêdibin rawestin. Em dê bi nimûneyan, gîrekên kirmanckî û kurmancîyê bidin ber hev da ku hevbeşî û cudayîyên wan baştir diyar bibin.

Di kirmanckîyê de gelek bêje, li gor herêman, bi guherîna dangan tên guhertin, Herwisa hin pêşgir û paşgir li gor herêman diguherin. Li jêrê, ji wan nimûne hatine nivîsandin û di navbera varyantên pêşgir, paşgir û bêjeyên cuda de xêzeka xwar (/) hatîye danîn.

2. PÊŞGİR

Pêşgir (prefix) ev beşê pêşîn yê bêjeyê ye, ku bi wê bêjeyeka nû hatîye çêkirin. Ango pêşgir berîya bêjeyekê tê û ew û bêjeya berê, pêkve bêjeyeka nû pêktînin. Hem di kirmanckîyê de hem jî di kurmancîyê de, bi pêşgiran gelek bêjeyên dariştî çêbûne. Di vî beşê de em dê li ser pêşgirên ku bi wan navdêr, rengdêr û hoker çêdibin, radiwestin.

2.1. Pêşgirên Ku Bi Wan Navdêr Çêdibin

Di kirmanckîyê de pêşgirên ku bi wan navdêr çêdibin hindik in.

Nimûne:

Kirmanckî pêşgir	Kirmanckî (Zazakî) navdêr	Kurmancî pêşgir	Kurmancî navdêr
am- : bnr. -hem			
ber-	berbanik	ber-	bervank/berwank/berwang
der-	1. dermal 2. dermalî	der-	1. dermal 2. dermalî
em- : bnr. -hem			
hem- / am- / om- em- / im- / on-	hembaz/ambaz/embaz/imbaz/ombaz onbaz	en-	enbaz (1)
im- : bnr. -hem			
man/mon/mûn-	1. man ga/ mon ga / mûn ga 2. man kere / man ker / mon ker mûn ker	man-	1. man ga/ man ge 2. man ker
ma-	makere / maker	ma-	maker
om- : bnr. -hem			
on- : bnr. -hem			
a-III	1. abî şo / abi şo / abi şû [a + bîn + şew] 2. abtî şo / abtî şû, perey şewe [a + bîn + tir + şew]	-	1. dî şev (2) [din + şev], şeva din 2. pêr şev [a + din + tir + şew]
aw-	aw ca: bnr. ew ca aw ja: bnr. ew ca aw za: bnr. ew ca		
ay-	ay ca: bnr. ew ca		

2.2. Pêşgirên Ku Bi Wan Rengdêr Çêdibin

Carnan pêşgir beriya navdêrekê tê û ew û navdêr pêkve rengdêrekê pêktînin.

Nimûne:

pêşgir + navdêr	=	rengdêr
bê- + bext	=	bê bext (Kirmanckî)
bê- + bext	=	bê bext (Kurmancî)

Yan jî pêşgir beriya rengdêrekê tê û ew û rengdêr pêkve rengdêreka nû pêktînin.

Nimûne:

pêşgir + rengdêr	=	rengdêra nû
nê- + weş	=	nê weş (Kirmanckî)
ne- + xweş	=	ne xweş (Kurmancî)

Nimûneyên din:

Kirmanckîpêşgir	Kirmanckî (Zazakî) rengdêr	Kurmancî pêşgir	Kurmancî rengdêr
am- : bnr. hem-			
an- : bnr. hem-			
bê- / bîye-	1. bê aqil 2. bê ar 3. bê bav 4. bê çare 5. bê hêvî 6. bê hiş/ bê hêş 7. bê veng 8. bê vîr 9. bê wayîr 10. bê zerrî	bê-	1. bê aqil 2. bê ar 3. bê bav 4. bê çare 5. bê xew 6. bê xewn 7. bê hêvî 8. bê hiş/ bê heş 9. bê xwê 10. bê deng 11. bê bîr 12. bê xweyî/ bê xwedî 13. bê dil
bi-	1. bi aqil / b' aqil 2. bi dêj 3. bi edeb 4. bi keyf/ bi kêf 5. bi veng 6. bi qewet/ bi qewet	bi-	1. bi aqil / b' aqil 2. bi êş 3. bi edeb 4. bi kêf 5. bi deng 6. bi qewet/ bi qewat/ bi qiwet bi quwet
da-	1. da des	-	1. nê zîkî deh

	2. da pancêş 3. da vîst		2. nêzîkî panzdeh 3. nêzîkî bîst
hem-/am- om-/an-	hem ver / am ver/ om ver / an ver	hem-	hem ber, hem ta
ne-	1. ne baş 2. ne çar 3. ne heq 4. ne sax 5. ne zan	ne-	1. ne baş 2. ne çar 3. ne heq 4. ne sax 5. ne zan
nê-/ni- / nîye-	1. nê weş / ni weş / nîye weş 2. nê wende nê wendî	ne-	1. nex weş 2. nex wende nex wendî
ni- bnr. nê-			
nîye- bnr. nê-			
om- bnr. hem			

Ji pêşgirên jorîn "bê-" û "bi-", di eslê xwe de pêşdaçek (preposition) in, lêbelê di van nimûneyan de bûne pêşgir. Hem di kirmancîyê de hem jî di kurmançîyê de, dema ku "bê" û "bi" pêşdaçek bin, ji bêjêyên din cuda tên nivîsin, lêbelê dema ku bibin pêşgirên rengdêran, ew û navdêr bi hev ve tên nivîsin.

2.3. Pêşgirên Ku Bi Wan Hoker Çêdibin

Di kirmancîyê de gelek pêşgirên ku bi wan hoker çêdibin hene.

Nimûne:

Kirmanckîpêşgir	Kirmanckî (Zazakî) hoker	Kurmançî pêşgir	Kurmançî hoker
a-I	aca: bnr. ew ca aja: bnr. ew ca		
a-II	1. a cêr / a cîr, ver bi c êr 2. a cor, ver bi c or 3. a pey 4. a ver/ av êr/ av ê	-	1. ber bi jêr 2. ber bi jor 3. paş da / paş de , pey 4. [ew ber], ber bi pêş , pêş de
bîn / bî-	1. bî ro [bîn + roj] / bê ro / bî yor 2. bî nirro, hîrê sibay [bîn + tir + roj] / bî nirro 3. bî nşew [bîn + şew] / bîn sewe / bîn so bî şew / bîn şewka / bî şewka 4. bî nîrşewe/ bî nîrşew/ bî nîteso [bîn + tir + şew]	din/dî-	1. roja din / roja dî [din + roj] adî nî rojê 2. sê sibe [din + tir + roj] 3. dî şev [din + şew], şeva din adî nî şevê 4. şeva bertir / şeva betir [din + tir + şew]
bî- bnr. bîn-			
bo-	bo ver	-	ew ber / wî berî
de- : bnr. dî-			
der-	1. der heqê / der heqa 2. der hal	der-	1. der heqê / der heqa 2. der hal
dî- / de-	dî war / de war / war	-	x war / xar, war (G)
do-	do ver	ce-	ce ber
em-	1. em şo [emşew] / emso / eşmo 2. em ser / em sar / esmer	î- / ev- , em- (KN)	1. î şev/ ev şew em şew / îm şew (KN) 2. î sal / ev sal, em sal (KN)
ew- / aw-	ew ca ew ja: bnr. ew ca	ew-	ew cî, [li] wî cî, ewder
ew-/ey- ê- / î-	ew ro / ey ro ê ro / î ro	ev- / ew- î-	ev ro / ew ro, emro / ew ro (KN) î ro / î rû, î mro (KN)
ey- : bnr. ew-			
ê- : bnr. ew-			
ha-	ha ca: bnr. ew ca ha ja: bnr. ew ca ha za: bnr. ew ca		
im-	1. im şo [emşew] / işmo 2. im sar / im ser / ismer	î- , em- (KN)	1. î şew, em şew / îm şew (KN) 2. î sal, îm sal / em sal (KN)
î-I	î ca: bnr. ew ca î za: bnr. ew ca		
î-II	1. î ta 2. î ro: bnr. ew ro	ev-	1. evder 2. î ro / ev ro / ev ro
o-	o ca: bnr. ew ca		

	oja: bnr. ewca owca: bnr. ewca over: bnr. aver		
pe-	1.peşewe / pesewe 2.peroj / peroz 3.peroj û peşewe/ peroz û pesewe	bi-	1.bişev 2.biroj, nîvroj 3.biroj û bişev
pê-	1.pêdîma / piyêdîma 2.pêser [r]o / piyêser [r]o, pêser	-	1.li dûv hev / li dû hev 2.li ser hev, bi ser hev ra / bi ser hev de
ra-	raver / ravêr / ravey / ravê	-	[ew ber], ber bi pêş, pêş de
we-	wever	ew- / wî-	ew ber / wî berî
u-	uca: bnr. wica uza: bnr. wica		
û	ûver: bnr. aver		
wey-I	weyca: bnr. wica		
wey-II	weyta	ev-	evder
wi-I	wica wija: bnr. wica wiza: bnr. wica	ew- / wî-	wî cî / wî cî
wi-II	wîta	ev-	evder
wu-	wuca: bnr. wica wujâ: bnr. wica wuzâ: bnr. wica wuska: bnr. wica		

3. 3.PAŞGIR

Paşgir (suffix) ew beşê bêjeyê ye ku bi serê xwe wateya wê nîne, lê tê dawîya bêjeyekê û bi wê bêjeyeka nû çêdibe. Di

kirmanckîyê de, hejmara paşgiran ji ya pêşgiran pirtir e. Em li jêrê hin nimûneyan ji wan dinivîsin.

3.1.Paşgîrên Ku Bi Wan Navdêr Çêdibin Nimûne:

Kirmanckî paşgir	Kirmanckî (Zazakî) navdêr	Kurmanckî paşgir	Kurmanckî navdêr
-a	1.desta 2.zura / zûra / zurker 3.şiwana 4.rêştâ 5.roşna	-e -ker	1.deste 2.derewker 3.şivan (şivana ku jin e) 4.teşî 5.rohnî / ruhî / ronayî ronahî / runahî / runayî rûnayî / ronî
-al / -el	1.çengal / çungal / çengel 2.kendal	-al / -el / -il / -ol	1.çengal / çengel / çingal çangil / çanqil / çenqel/ gançol 2.kendal
-ale: bnr. -are			
-an / -on / -ûn	varan / varon / varûn	-al	baran
-ane / -ani / -anî -one / -ona -ûne / -ûni	1.kêmane / kemane / kemone kemûne 2.tengane 3.vengane 4.gîştane / gîstone / gîstone gîştûni / engîştane / engîştûne / engîştanî engîştanî / angîştane / ingîştona	-anî -ahî -îl, -île (KN)	1.kêmanî 2.tenganî 3.valahî 4.gustîl / hingustîl, engustîle (KN)
-aneke / -aneke -aniki / -oneki -onike	çiraneke / çuraneke / çuraneke çiraniki / çuraniki / çironeki	-aneke -oneke	çiraneke çironeke
-aneke: bnr. -aneke			
-aney: bnr. -anî			
-aneyî: bnr. -anî			
-ani: bnr. -ane			
-aniki: bnr. -aneke			
-anî-I / -aney -aneyî / -oney -oneyî / -ûnê -ûney / -ûneyî -îne / -înî	1.vêkanî / vêkane / vêkûnê 2.engîştanî 3.xortanî / xortoney / xortûnê 3.nêweşanî / nêweşaney nêweşoney / nêweşûney	-anî / -înî -ok -anî / -înî -în	1.bûkanî / bîkanî 2.hingustok 3xortanî / xortînî 3.nexweşîn

-ênî / -ên	nêweş ûnê / nêweş îne / nêweş înî		
-onî / -ûnî	nêweş ênî / nêweş ênî / nêweş ên		
-anî-II: bnr. -ane			
-ar	1.mur dar 2.zengar / zin car	-ar	1.mir ar 2.zengar / zing ar jeng ar / jing ar
-are-I	goş are	-ar	guh ar
-are-II / -ale	1.çît are / çît ale 2.pîy are	-ar	1.çît ar 2.zir bav/zirbab , pîy are (KN)
-are-III / -ari	zeng are / zeng ari ceng are / ceng ari	-ar	zeng ar / zing ar jeng ar / jing ar
-ari: bnr. -are-III			
-as	kird as	-	kur manc
-asî	1.kird asî 2.kê masî / kê masênî	-asî	1.kur mancî 2.kê masî
-atî	1.mer dîmafî 2.şirik atî	-atî	1.meriv atî 2.şirik atî
-awer: bnr. -awir			
-awir / -awer -awur	gan awir / cin awir cen awer / cin awur	-awir / -ewer -awer/-ewar	cin awir / cen awir can ewer / cen awer can ewar / cen ewar cen ewer
-awur: bnr.-awer			
-az	mîr az	-	hevîrtîr ş
-ban / -bançî -bon/-van/ von -man	1.bab ançî [bax bançî] 2.av sancî [aş vancî] 3.ar bançî / ar bonçî / ar vonçî ar vancî / ar vonçî / av rancî 4.sek man /seb kan / sev kan [sek van , sek ban]	-van	1.bax van / rez van 2.aş van 3.aş van , ard van 4.seg van
-baz-I	deyîr baz / deyr baz / dêr baz	-bêj	stran bêj
-baz-II	1.can baz / camb az / cemb az 2.sêhr baz / sêr baz / sihêr baz sihir baz / sîyer baz	-baz	1.can baz / camb az 2.sêhr baz / sêhir baz sihêr baz / sihir baz
-bend	1.baz bend / bazû bend 2.lul bend / luli bend 3.nal bend 4.saz bend	-bend	1.baz bend 2.bilûr van 3.nal bend 4.saz bend
-ber-I / -ver / -war	1.emir ber 2.ray ber / rê ber / ray ver 3.pêxam ber / pêxem ber 4.renc ber / renç ber 5.espar / aspar / ospar / ospor [esp+ber], si war / su war	-ber/ -war	1.emir ber 2.rê ber 3.pêxem ber /peyxem ber 4.renc ber / rênç ber 5.si war / su war
-ber-II/-wer/-war	azna ber / azne ber / asna wer esna wer	-ber	ajne ber
-çî: bnr. -çe			
-çur	lew çur	-	[kesê] lêv çelişî
-da	qînda / qîne da / qen da / qî da	-de	qûn de
-dan / -don / -dûn	1.soldan 2.wel dan 3.çay dan / çaydon / çay dûn 4.cuz dan / cuzdon / cuz dûn ciz dan / cizdon / ciz dûn	-dan -dank	1.xwê dank 2.xwelî dank 3.çay dan 4.cuz dan / ciz dan
-dane / -dani -doni / -dûni	1.çay dane /çay dani /çay doni 2.çilad dane 3.derzî dane 4.sole dane 5.weled dane / wel dane	-dan -dank	1.çay dan 2.çirad dank 3.derzî dank 4.xwê dank 5.xwelî dank
-dani: bnr. -dane			
-dank -danke -danki	1.çile dank 2.derzî dank 3.derzî danke 4.çay danki	-dank	1.çirad dank 2.derzî dank 3.derzî dank 4.çay dank
-danki: bnr.-danke			
-dar / -tar	goş dar / gos dar / goş tar	-dar	guh dar
-derz	sold erz / sewl derz	-dirû	sold dirû

-don: bnr. -dan			
-doni: bnr. -dane			
-dûn: bnr. -dan			
-dûni: bnr. -dane			
-e-I / -i / -î (jibo nêr)	1. dest e / dest i 2. çim e / çim i 3. heft e / hewt e / howt e / hot e 4. payîz e 5. rast e / raşt e / rast / reşt 6. sere 7. şîre 8. roj e / rojî / roc e / roc i / roz e ruec e / ruec i / ruej i / rûj e	-e / -î	1. dest e 2. çavî 3. heft e / heftî 4. payîz e 5. rast (qad) 6. serî 7. şîre 8. rojî
-e-II / -i (jibo mê)	1. golik e / guk e 2. her e , manker e 3. heş e /heş i 4. xoz e / xoz i 5. diz e / diz i 6. lawik e	-	1. golika mê 2. kera mê, manker 3. hirç 4. beraz 5. diz 6. lawik (stran)
-ece: bnr. -îje			
-ek	1. ban ek 2. bir ek / bir ik 3. pêç ek 4. ser ek 5. hemame ek 6. Keçel ek 7. laj ek /lacz ek /laz ek /lay ek lac ik / lay ik / law ik	-ek -ok -ik	1. ban ek 2. bir ek / ber ek 3. pêç ek 4. ser ek 5. hemam ok / himam ok 6. Keçel ok 7. law ik / .lay ik
-eke / -eki	1. dapîr eke / dapîr eki 2. pêç eke / pêç eki / pêç ek 3. goz eke / gûz eki / guwez eki	-ek/-ik/-ok	1. dapîr ik / dapîr ok 2. pêç ek 3. goz ek / goz ik / gûz ek gwîz ek
-eki: bnr. -eke			
-el: bnr. -al			
-ele: bnr. -ile-II			
-elek: bnr. -oleke			
-eleke: bnr. -oleke			
-enî-I: bnr. -îne-I			
-enî-II: bnr. -nî			
-enîye: bnr. -nî			
-er: bnr. -ere			
-era/-ere/-eri/-ire	bencera/bencere benceri/ bencire	-era	benera, qarûç/qalûş
-ere / -eri / -er	1. keynek ere / keynek eri 2. cinîy eri / cinêk ere / cinêk eri cinêk er	-	keçik, kiç eke (KN) jinik, jine ke (KN)
-ere-II: bnr. -era			
-ere-III: bnr. -ire			
-eri-I: bnr. -era			
-eri-II: bnr. -ere			
-eri-III: bnr. -êre			
-eri-III: bnr. -ire			
-ewr: bnr. -êre			
-ey: bnr. -î-I			
-eze: bnr. -îje			
-ê: bnr. -î-I			
-êke / êki	cinêk eke / cenêk iki	-ik	jinik
-êli: bnr. -êre			
-ên-I: bnr. -anî			
-ên-II: bnr. -îne-I			
-ên-III: bnr. -îne-II			
-êney: bnr. -îne-I			
-ênî-I: bnr. -anî			
-ênî-II: bnr. -îne-I			
-ênî-III: bnr. -îne-II			
-ênî-III: bnr. -nî			
-ênîye: bnr. -nî			

-êr: bnr. -yer-I			
-êre / -êri / -eri -ewr / -owr / -or -êli / -yer	1.gozêre / gozêri / guazyer 2.hinarêre / hinarêri 3.tuwêri / tuyeri 4.încilewr / încilowr / încilor	-	1.daregûz 2.darhinar 3.dartû 4.darhejîr
-êri: bnr. -êre			
-ês / -îs / -yes	vewrês / vewrîs / vewris vowrês / vowrîs / voryes, aşî	-	herez, heres (KN) aşî / aşût
-ga: bnr. -geh			
-gan / -gon / -gûn	1.adîrgan / adîrgon / adîrgûn adilgan / adilkan / adîlgûn 2.bazîrgan/bezîrgan/barzîngan	-gan / -gûn	1.argûn / êrgûn argînd / arûn, kuçik 2.bazîrgan/bazergan
-gane/-gani/-goni -gûni / -gûn	çogane / çogani / çûgani çogoni/çogûni/çûgûni/çogûn	-gan	çogan / çûgan / çoxan, goçan (KN)
-gani: bnr. -gane			
-gaz	asingaz	-	hemû tiştên ku ji hesin (asin) çêbûne
-ge: bnr. -geh			
-geh /-ge /-ga /-gi -ke	1.dezgeh / dezge 2.şarge / şalge 3.nîşangeh / nîsangeh 4.zîbilge / zîvilge 5.bînge / bînge / bîneke 6.danga / donga 7.adîrge / adîrge 8.nîşangeh / nîşangeh 9.şarge 10.awke (hemamek)	-geh/-ge/-gî	1.dezgeh / dezge 2.şargeh / şalge 3.nîşangeh 4.zîbilgeh 5.bîngeh 6.dangeh / dange / dangî 7.çaqmaq/çaxmax, heste 8.nîşangeh 9.şargeh / şarge 10.hemamok /himamok
-ger: bnr. -gîr			
-gêr: bnr. -gîr			
-gêre / -gîre /-ger	bangêre / bangîri / bûnger	-gêr	bangêr / bangeran
-gir: bnr. -gîr			
-gîn	xwazgîn / xazgîn	-gîn	1.xwazgîn / xazgîn
-gîne / -gîni	1.xwazgîne / xazgîne 2.mizgîne / mizgîni / mizgîn	-gîn	1.xwazgîn / xazgîn 2.mizgîn
-gîr /-gêr/ -ger/ -gir	1.kefgîr / kefgêr / kefgîr 2.paştgîr / paştgêr / paştger 3.Gangîr / Gangêr 4.bargîr / bergîr / bargîr / bêrgîr 5.pêşgîre / pêşkîre	-gîr / -gir	1.kefgîr 2.piştgir 3.Ruhstîn 4.bergîr / bargîr / bergîl 5.pêşgîr / pêîgîr / pêşkîr
-gîre / -kîre			
-gîre: bnr. -gîr			
-gon: bnr. -gan			
-goni: bnr. -gane			
-gûn-I: bnr. -gan			
-gûn-II: bnr. -gane			
-gûni: bnr. -gane			
-i-I: bnr. -e-I			
-i-II: bnr. -e-II			
-i-III: bnr. -u			
-ik-I	1.darik 2.destik 3.lepik / lopik 4.zerdik 5.xapxapik 6.xalxalik 7.nimitik / nimitik 8.kalik 9.lacik/layik/lawik 10.pitik 11.zerik	-ik -ok	1.darik 2.destik 3.lepik 4.zerik / zerdik 5.xapxapok 6.heftok, pêncok 7.veşartok 8.kalik 9.lawik 10.pitik 11.zerik
-ik-II: bnr. -ke-I			
-ik-III: bnr. -ike			
-ik-IV: bnr. -ok			
-ik-V: bnr. -u			
-ik-VI: bnr. -ek			
-ika: bnr. -ike			
-ike /-iki /-ika/-ik -oke / -ok	1.nermike / nermiki 2.nimitike	-ik / -ik -ok	1.nermik (nermika serî) 2.veşartok

	3.pîrike / pîriki 4.qirike / qiriki 5.şewşewoke / şewşewiki sewsewike (m) 6.tirşike / tirşik / tirsike / tirsik tirşok 7.ciwanike / cuwanike / coniki cûniki / cuanike 8.hehecike / heheciki hachaciki / hejhejiki 9.qumqumike / gumgumiki qumqumik		3.pîrik 4.qirik 9.şewşevok / şebşebok şewşewik / şewşewîk 6.tirşok / tirşoq / tirşo 7.ciwanik / canik 8.hehecik / hehecîk hehecok / hedhedik xexxecok 9.qumqumok / qimqimok gumgumok / gimgimok gumgimok
-iki: bnr. -ike			
-il-II: bnr. -ile-I			
-ile-I / -ili / -il -ul / -ule / -uli (jibo mê)	1.dakile 2.rêzile / rêzili / rêzil / rezil rîezil / rîyezil 3.pişkile / pişkili / pişkil bişkuli / pişqul / pişqule pisqule / pisquli / pusqile pusqili / pusqil / pişqul	-k,-lik(KN) -ul / -il	1.dayk,dalik/dalîk(KN) 2.zincîr / zencîr / zinçîr 3.bişkul / pişkul / bişqul buşkul / buşqul / fişxil miçkul / mişkul / pişqil pişqul
-ile-II / -ele / -le (jibo nêr)	1.çengile 2.hingile / engile / engele ingle	-il	1.çengil 2.hingil, hengil / hungil (KN)
-ili: bnr. -ile-I			
-inc	sarinc	-inc	sarinc
-ince / -inci	surince / sorinci / sûrinci	-ik	sorik (nexweşîya sorikê)
-inci: bnr. -ince			
-incî	parsincî	-ek	parsek
-ing: bnr. -inge			
-inge / -ingi / -ing -ike / -ik / -ok	1.soringe / soringi / sûringi 2.tirşinge / tirşingi / tirşing tirşike/tirşik/tirsike/tirsik/tirşok	-ing -ok / -oq	1.soring 2.tirşok / tirşoq / tirşo
-ingi: bnr. -inge			
-iniki: bnr. -aneke			
-inî: bnr. -îne-II			
-ire-I / -iri / -irî -ere / -eri	gustire / giştire / giştiri / giştirî engîstiri / engîstere engîstiri / ingîstiri	-îr/-êr /-îl, -île (KN)	gustîr/gustêr/gustîl hingustîr / hingustîl, engustîle (KN)
-ire-II: bnr. -era			
-iri: bnr. -ire			
-irî: bnr. -ire			
-istan: bnr. -îstan			
-istûn: bnr. -îstan			
-î-I / -îye /-ey / -ê	1.azadî/azadîye/azadey/azadê 2.rastî/rastîye/raştî/raştey/raştê 3.paleyî / palî 4.şayî 5.zelalî / zelalîye / zelaley zelalê 6.xelasî /xelasîye xelasey/xelasê 7.serbestî/serbestîye/serbestey serbestê 8.tengî / tengîye / tengayî tengey / tengê 9.nêweşî / nîweşî / nêweşîye nîweşey / nêweşê	-î / -yî/ -hî	1.azadî 2.rastî 3.paleyî / palî / palehî 4.şayî / şahî / şadî 5.zelalî 6.xelasî 7.serbestî 8.tengî / tengayî/ tengahî 9.nexweşî
-î-II	1.tirşî 2.awî 3.germî / gêrmî 4.goştî 5.şilî / silî	-î / -în	1.tirşî / tirşîn / tirşûn 2.avî 3.germî / gêrmî 4.goştî 5.şilî
-î-III	1.êzidî 2.dimilî	-î	1.êzidî 2.dimilî, kirmanc, zaza

	3.yahudî / yawudî		3.yahudî, cihûd / cihû cahûd / cehûd / cihî cuhî / cuhu / cuhûd / cû
-î-IV: bnr. -u			
-îce: bnr. -îje			
-îje / -îce / -eze -ece / -ce / -je	kelîje / kelîce / kelêze kelece / kelce / kelje	-	nêrî
-îk: bnr. -u			
-în: bnr. -îne-II			
-îne-I / -înî -ên -ênî / -êney -enî	1.nêweşîne / nêweşînî nêweşênî / nêwesênî nêweşên / nêwesên 2.xortênî 3.sipênî 4.şivanênî / şivanênî 5. rîsipênî/rîspêney/rîspêney 6.camêrdênî 7.mordemênî	-în -anî -tî -atî / -ahî	1.nexweşîn 2.xortênî 3.spîfî 4. şivanfî 5.rûspîfî 6.camêrfî 7.merivatî / merivahî
-îne-II / -îni / -în -înî / -ênî / -ên	1.derzîne/derzîni/derzîn/derjên derzênî / derzîni/dêrzîn/darzîni 2.birîne / birîni	-î / -îlo	1.derzî / derzîlo 2.birîn
-îne-III: bnr. -anî			
-îni: bnr. -îne-II			
-îni-I: bnr. -îne-I			
-îni-II: bnr. -anî			
-îs: bnr. -ês			
-îstan /-istan / -estan / -iston / -istûn -stan / -ston	1.gulîstan/ gulistan/ gulîstûn 2.zimîstan 3.şarîstan /şahrîstan/şahrestan şarîston/şarîstûn 4.Kurdîstan / Kurdistan Kurdîston / Kurdistûn 5.bostan / bûstan / buestan buestûn	-istan	1.gulîstan 2.zîvîstan 3.şehr/şehar/şehr şehrîstan/şarîstan 4.Kurdîstan 5.bostan /bîstan /bîstan bûstan
-îyar: bnr. -yar			
-îye: bnr. -î -I			
-je: bnr. -îje			
-k-I	1.bawk / bak 2.birak 3.parsek	-k / -ek	1.bawk / bak 2.birak 3.parsek
-k-II: bnr. -ke-I			
-kar	1.citkar 2.dêskar 3.xizmetkar / xizmiyar 4.senetkar / sinetkar seneatkar / şinatkar	-kar	1.cotkar 2.hostayê dîwaran 3.xizmetkar 4.sinetkar
-ke-I /-ki /-ik / -k	1.dayke / dayîke/dayîki/dayki deyki / dayik / dayk / dake 2.kêneke / keyneki / keynek çêneke 3.wake / waki / wayike/ wak / wik 4.cinîke / cenêki /cenike/cenik cenîke / cênîke / cênîki / cênîk cênike/cênik/ cêneki / cinek cinêk / cinêki / cinike /cinîyek cînek / cînik / cînike / cînike cînîyek	-ik /-îk /-k	1.dayîk / dayk / deyk 2.keçik 3.xwak / xwehik 4.jinik
-ke-II: bnr. -geh			
-ker	1.zîvker 2.zurker / zureker	-ker	1.zîvker 2.dewker
-ki: bnr. -ke-I			
-kî-I	1.kurdkî 2.fariskî 3.armenîkî/arminkî/hermênkî	-î -kî	1.kurdî 2.farisî 3.ermenî/ermenîkî/ermenîkî/erm enîkî/ermenîkî
-kî-II	destkî	-kî	destkî (nanê ku bê hevîrtîş hatîye çêkirin)
-kutik	1.dar kutik / dar kuetik	-kutik/kutk	1.dar kutik

	2.sîrkutik		2.sîrkutk
-la / -le / -li	morcela / morzela / morcila morceli /morcile/mojle/mocla mocle / mîyercila /muercela muerceli /mercueli / merjueli mojela / mojla/ muejla /mojle molcela / molcila	-	mori / mûr / mûrî, gêrik
-le: bnr. -ile-II			
-lên: bnr. -lîn			
-lik: bnr. -oleke			
-lîn / -lên	halîn / halên / halÿen / hêlîn (hak + lîn)	-lîn	hêlîn / hilûn (hêk + lîn)
-loke / -loki	1.mijloke / mijloki 2.mês û mor, mês û moze	-lok	1.mori/mûrî, gêre/gêrik 2.mêşlok, mêş û mor
-loki: bnr. -loke			
-mal: bnr. -male			
-mali: bnr. -male			
-man: bnr. -ban			
-nî / -enî / -ênî -nîye / -enîye -ênîye	1.peynî / pêynî / pêni peynîye / pêynîye / pêniye 2.vernî / vereni/varni/ vêrnî/vireni/virêni/virni virênîye/vireniye/virniye		1.paşî 2.pêşî
-nîye: bnr. -nî			
-nos / -nis	pirnos / purnis, simaq	-	sikûm (lêv û difin),mikûs
-o	1.xalxalo 2.tirşo	-ok / -oke -î	1.heftok, pênceke 2.tirşî
-ok / -ûk / -ik	1.xapênok 2.tirşok (tirşinge) 3.xalxalok 4.kumkomok / qumqumik 5.marmalûk/malmaalik malmolik	-ok / -oşk	1.xapxapok 2.tirşok / tirşoq 3.xalxalok (kêzika bi rengê sor û xalên reş) 4.qumqumok/qimqimok gumgumok/gimgimok / gumgimok 5.marmarok/marmaroşk
-oke: bnr. -ike			
-olek: bnr. -oleke			
-oleke/-oleki/-olek -eleke/-elek/-lik	1.xîçelek 2.gijoleke / gijoleki / gijolek gijelek / gijlik / gujeleke	-oleke	1.cihê xîçan 2.gêjoleke
-oleki: bnr. -oleke			
-on: bnr. -an			
-ona: bnr. -ane			
-one: bnr. -ane			
-oneki: bnr. -aneke			
-oney: bnr. -anî			
-oneyî: bnr. -anî			
-onike: bnr. aneke			
-onî: bnr. -anî			
-or: bnr. -êre			
-owr: bnr. -êre			
-ox / -uex	1.erînayox 2.rotox 3.arêkerdox 4.nuşttox/nuştêx/nuştuex/niştêx 5.zanayox / zona ^w ox	-ox -kar	1.kirîyox / kiryox / kirox 2.firotox 3.berhevkar 4.nivîskar / nivîser 5.yê ku dizane, zana
-pal	1.gopal 2.qopal	-pal	1.gopal 2.kesê destqop (seqet)
-rêz	awrêz	-rêj	avrêj
-sî	1.winasî 2.hindasî	-san / -sa	1.wisan / wisa 2.hinde / ewende ewhinde / ewinde
-stan: bnr. -îstan			
-ston: bnr. -îstan			
-stûn: bnr. -îstan			

-sû / -sîy / si	varsû / varsi	-	koma befrê ya ku bayî kom kirîye yan jî cihê çal yê ku bayî bi berf tije kirîye
-tar: bnr. -dar			
-te: bnr. -tî			
-tî / -te	1.axatî 2.biratî 3.cênîtî 4.ciyatî 5.çerçîtî / çerçîte 6.malatî 7.pîsîtî 8.tenatî 9.westatî	-tî	1.axatî 2.biratî 3.jînîtî 4.cihêtî 5.çerçîtî 6.meletî 7.pîsîtî 8.tenêtî / tenhatî 9.hostatî / westatî
-u / -î / -i / -ik	neru / nerî / neri / nerik / nêrî / nêrik	-î / -ik	nêrî / nêrik
-ul: bnr. -ile-I			
-ula	marula	-ok / -oşk	marmarok / marmarøşk
-ule: bnr. -ile-I			
-uli: bnr. -ile-I			
-ur	1.destur 2.pencur	-ûr / -rû	1.destûr 2.pencerû
-urik	1.pencurîk 2.bîncurîk	-rû, -ik/ -o	1.pencerû / pencîk 2.pîncø, bijî
-ûk: bnr. -ok			
-ûn: bnr. -an			
-ûne: bnr. -ane			
-ûney: bnr. -anî			
-ûneyî: bnr. -anî			
-ûnê: bnr. -anî			
-ûnî: bnr. -ane			
-ûnî: bnr. -anî			
-van: bnr. -ban			
-ver: bnr. -ber-I			
-von: bnr. -ban			
-wan/-won/ -wûn	1.gawan / gawon / gawûn 2.arwançî / ardwûn 3.şiwane / şiwone / şiwûne şuwane / şuwane	-van	1.gavan 2.aşvan, ardvan 3.şivan
-wane/-wone			
-wûne			
-wane: bnr. -wan			
-war: bnr. -ber-I			
-wer: bnr. -ber-II			
-wî	rêwî	-wî / -wîng	rêwî / rêwîng
-won: bnr. -wan			
-wone: bnr. -wan			
-wûn: bnr. -wan			
-wûne: bnr. -wan			
-yane: bnr. -wan			
-yar / -îyar	bextîyar	-yar / -îyar	bextîyar
-yek: bnr. -ke-I			
-yer-I / -êr	cityer / citêr	-yar	cotyar / cotar
-yer-II: bnr. -êre			
-yes: bnr. -ês			
-za	1.biraza / birarza 2.datîza/dayza/deza/dereza 3.mîrza 4.warza / wariza / warza 5.xalîza / xalza 6.yaykiza / yeykiza	-za / -zî / -ze	1.birazî / biraza 2.pîsmam 3.mîrza / mîrze 4.xwarzî / xwarza 5.kurxal, pisxal 6.kurxaltî/kurxale/ kurxalet/kurxaltîk/ kurxatî, pisxaltî
-zan / -ze	merguze/mergi ^{zan} [mergi ^{zar}]	-	cihê mîrgê
-zar	bazar	-zar	bazar
-ze: bnr. -zan			
-zê: bnr. -zêm			
-zed / -zet / -zat	namzed / namzet / namzat	-zed	namzed
-zet: bnr. -zed			
-zê: bnr. -zêm			
-zêm / -zîm / -zê	awzêm / awzîm / awzê	-zêm / zê	avzîm / avzê

-zîm: bnr. -zêm

3.2. Paşgirên Ku Bi Wan Rengdêr Çêdibin

Di kirmancîyê de gelek paşgirên ku bi wan rengdêr çêdibin hene.

Nimûne:

Kirmanckî (Zazakî) paşgir	Kirmanckî (Zazakî) rengdêr	Kurmancî paşgir	Kurmancî rengdêr
-a-I	hewra/hora	-ayî/-awî	ewrayî / ewrawî
	1.merda 2.wenda 3.vîcnaya		1.mirî 2.xwenda / xwende 3.bijartî / bijarte
-a-II (jibo mê)	4.kewta / kotî 5.veradaya 6.vata 7.nuşta / nuştî 8.waşta	-î / -e / -a (jibo nêr û mê)	4.kevtî / keftî / ketî 5.beredayî 6.gotî 7.nivîsandî 8.xwestî
-a-III (jibo mê)	serra (di serra)	-î	salî (du salî)
-alek	1.qîtalek 2.wîçalek 3.tengalek 4.hebalek	-alek / ûlek	1.biçûlek 2.biçûlek 3.tengalek 4.piçîkok, hindîkek
-ana / -ona / -ûna	vêkana / vêkona / vêkûna	-înî	bûkîmî / bîkîmî
-as-I: bnr. -es			
-as-II: bnr. -ês			
-ay	1.hewtay 2.heştay 3.neway	-ê -ed / -êd	1.heftê 2.heştê 3.nehwed / nehweêd nehwêd / nod / not
-baz	1.çenebaz 2.fêlbaz 3.hîlebaz 4.fendbaz 5.qumarbaz / xumarbaz	-baz	1.çenebaz 2.fêlbaz 3.hîlebaz 4.fenbaz / fendbaz 5.qumarbaz/xumarbaz
-cet: bnr. -çe			
-çe / -cet/ -jet/ -zet	nîmçe / nîmcet / nêmcet nêmet / nêmezet	-çe / -co -cû / -cî	nîvçe / nîvco / nîvcû nîvcî
-dar	1.birîndar 2.deyndar / dendar 3.namdar / namedar 4.nandar / nondar / nûndar 5.haydar / hayîdar / hagîdar agahdar	-dar	1.birîndar 2.deyndar 3.navdar 4.nandar 5.haydar / hayîdar agahdar / agehdar
-e-I	serre (di serre)	-î	salî (du salî)
-e-III/ -i (jibo mê)	1.berze / berzî 2.girane / giranî 3.rinde / rindî 4.zelale / zelalî 5.weşe / weşî		1.bilind, berz (KN) 2.giran 3.rind 4.zelal 5.xweş
-e-III/ -i (jibo nêr)	1.merde / merdî 2.wende / wendî 3.vîcnaye / vîjnayî / weçînite 4.kewte / kewtî / kotî 5.veradaye / veradayî 6.nuşte / nuştî / nişte / nivîsnaye nusnaye / noste 7.waşte / waste	-î / -e / -a (jibo nêr û mê)	1.mirî 2.xwendî / xwende 3.bijartî / bijarte 4.kevtî / keftî / ketî 5.beredayî 6.nivîsandî 7.xwestî
-ecin: bnr. -ijîn			
-ejin: bnr. -ijîn			
-ek / -ik	1.rindek / rindîk 2.sûrek / surek 3.kejek 4.qolek 5.teresek 6.pîçîk	-ik / -ek	1.rindîk 2.sorîk 3.kejîk 4.qolîk 5.tirsek 6.piçîk / piçek / piçek

-ela: bnr. -êla			
-en: bnr. -în			
-ende	gewende	-ende	gewende
-es-I / -as / -is [des]	1. çewres/çores /çoras [çar - des] 2. pancas 3. hîris	-ih [deh]	1. çel / çil 2. pêncih/pêncî/pênce 3. sih / sí
-es-II: bnr. -ês			
-ewar: bnr. -ewer			
-ewer / -ewar	bextewer / bextewar	-ewer/-ewar	bextewer / bextewar
-êk	wirdêk / wurdêk	-ik	hûrik, wirdêk (KN)
-êke-I / -ike / -îke	1. piçêke / vîçikê 2. hinîke	-ekî / -ikî	1. piçekî / piçikî 2. hinekî
-êke-II: bnr. -êk			
-êla / -ela / -la	1. sipêla, kincsipî 2. sûrêla/surêla/surela, kincsûr 3. sîyala, kincsiya	-ole / -olekî	1. kincsipî 2. kincsor 3. reşole / reşolekî, kincreş
-êlek / -lek	hirdlek / wirdêlek / wurdêlek widêlek / wilek	-ik, -ilek	hûrik, wirdêk (KN)
-ên: bnr. -în			
-êr: bnr. -tîr			
-êrên	1. berzêrên 2. dergêrên	-tîrîn	1. bilindtîrîn 2. dirêjtîrîn
-ês / -es / -as -yes / yês -wes / -wês [des]	1. çarês/çares/çaras [çar + des] 2. diwês/duyes/duyês/ duwes/duwês/dîyes/dîyês 3. hîrês/hîres/hîryes 4. pancês / pancîyes / poncês pûncês/pûncyes 5. hewtês/hewtyes/howtês/hotês 6. heştês/heştês/heştyes 7. newês/newyes/nebyes	-deh	1. çardeh 2. duwazdeh/diwazdeh 3. sêzdeh 4. panzdeh 5. hevdeh 6. hejdeh/heştdeh 7. nozdeh/niwazde
-gon: bnr. -gûn			
-gûn / -gon	zergûn	-gûn / -gon -gwîn	zergûn / zergon
-i: bnr. -e-II			
-î: bnr. -e-III			
-ic: bnr. -ij			
-icin: bnr. -ijjin			
-ij / -ic / -iz	1. dewij/dewic/dewiz 2. bajarij/bacarij 3. şaristaniij / şaristûnic 4. dêrsimij / dêrsimiz 5. pîranij / pîrûnic	-î	1. gundî, dêhî/dihî 2. bajarî 3. bajarî 4. dêrsimî 5. pîranî
-ijjin / -icin -ejjin / -ecin	kermijjin / kermicin / kermejin kermecin / karmijjin	-î / -ijjin -ojjin -ujjin	kurmî, kirmijjin (KN) kirmojjin (KN) kirmujjin (KN)
-ik: bnr. -ek			
-ike: bnr. -êke			
-ikên / -ikîn -iken / -kên	1. rastikên / raştikên / raştikîn raştiken / rastkên 2. qestikên, sexte	-în, -eqîne (KN)	1. rastîn, rasteqîne (KN) 2. sexte/saxte/sixte
-ikîn: bnr. -ikên			
-in-I	1. asinin 2. mûyin 3. qilêrin 4. rengin 5. goştin / gueştin 6. awin 7. rûnin / ronin / ruwenin 8. verin 9. xirabin / xiravin 10. solin/suwalin/suwelin/sorin / şorin / şor	-	1. bihesin / biasin 2. bimû 3. biqilêr, qilêrî 4. bireng, rengîn 5. bigoşt 6. biav 7. birûn 8. biber 9. xirab 10. sûr/sîr/sor/swîr / şorî / şor, bixwê
-in-II	1. yewin / jûyin 2. dîyin / didin 3. hîrêyin / hîrîyin	-an / -emîn	1. [yê/ya] yekê/êkê yekemîn / yekimîn 2. [yê/ya] didîyan 3. [yê/ya] sisêyan

	4.çar in 5.panc in		4.[yê/ya] çar an 5.[yê/ya] pênc an
-inok	ters inok	-înok	tirs înok , bizd înok
-is: bnr. es			
-iz: bnr. -ij			
-î -I/ -îye (jibo mê)	1.mer dî / mer dîye 2.wend î / wend îye 3.vîcnay î / weçnît îye 4.kewt î / kewt îye / kot î 5.veraday î / veraday îye 6.vat î / vat îye 7.nušt î / nušt îye / ništ î / nivisnay î nusunay îye / nost îye 8.wašt î / wast îye	-î / -e (jibo nêr û mê)	1.mir î , mird û (KN) 2.xwend î / xwend e 3.bijart î / bijart e 4.kevt î / keft î / ket î 5.bereday î 6.got î 7.nivîs andî 8.xwest î
-î-II / -yî	1.aw î 2.şinas î 3.koy î	-î / -yî	1.av î 2.nas 3.kûv î , çiyay î
-îke-II: bnr. -êke-I			
-îken: bnr. -îkên			
-în/ -ên/-en/ -yen	1.cêr în / cêr ên 2.cor în / cor ên 3.dar în / dar ên / dar yen 4.mîyan în / mîyan ên / mîyûnyen 5.pey în / pey ên / peyen 6.beng în / beng î 7.pêş în 8.ser în / ser ên 9.vizêr în / vizêr ên / vizîryen 10.xeyr în / xeyr ên / xêr în / xêr ên 11.zuray în / zuray ên 12.ver în / ver ên / vir ên / viryen	-în	1.jêr în 2.jor în 3.dar în 4.nav în 5.paş în , daw în 6.beng în / beng î 7.pêş în 8.ser în 9.duh în / do yîn / du hî 10.bixêr 11.derew în 12.ber în , pêş în wer în (G)/wer ên (G) wel în (G)
-îye: bnr. -î-I			
-jet: bnr. -çe			
-ke / -ki	biney ke / biney ki	-ek/-ik /-ekî	piçek / piç ek / piç ik piç ekî
-ker	1.fis iker 2.mîz ker /mîz iker 3.fend ker /fen iker	-ek/-ok/ -oke	1.fis ek 2.mîz ek / mîz oke 3.fend ek / fend ok / fen ok / fen ek
-kên: bnr. -îkên			
-kêş	1.cefakê ş 2.renc kêş 3.zehmet kêş	-kêş	1.cefakê ş 2.renc kêş 3.zehmet kêş
-ki: bnr. -ke			
-la-I	1.des la 2.dî la 3.panca la	-	1.de h qat , de h car 2.du qat 3.pênc kat
-la-II: bnr. -êla			
-lek: bnr. -êlek			
-let: bnr. -lete			
-lete / -leti / -let	1.çar lete / çar let 2.dî lete / dî leti , cêwî 3.hîrê lete / hîrî leti	-	1.çar wîk 2.cêwî / cêw wîk 3.sêw wîk
-loç	sipê loç	-çole/-çale/çal	spîç ole /spîç ale /spîç al
-loçek	sipê loçek	-çolkî/-çolekî -çolikî/çilokî -çalkî	spîç olkî / spîç olekî / spîç olikî / spîç ilokî / spîç alkî
-man /-men/-min -mon /-mûn	1.poş man / poş mon / poş mûn pûş man / pueş mûn / pose man 2.diş men / dis men / duş men diş min / duş min	-man / -min	1.poş man / poş îman peş îman / pês eman pêş îman 2.dij min / doj min duj min / duş min
-mend	1.dewlet mend / dewle mend 2.her mend	-mend	1.dewle mend dewlet mend 2.yê ku xwedîyê wî [wekî]

			ker e
-nek / -nik	1.şarmine nek / şarmine nik 2.ters nik 3.vis nek / vis nik / fis nik 4.hêrs nik / hyers nik	-nok / -onek -ok	1.şermî nok 2.tirs nok 3.biz donek / biz onek 4.hêrs ok
-o	1.bo zo 2.çep o 3.kej o 4.mîz o 5.pirç o 6.zirt o	-o / -oke	1.bo zo 2.çep o 3.kej o 4.mîz oke 5.pirç o 6.zirt o
-ok	1.hêrs ok 2.şerm ok 3.ters ok	-ok	1.hêrs ok 2.şerm ok 3.tirs ok
-okin	1.hêrs okin 2.şerm okin 3.ters okin	-nok / -ok -oke	1.hêrs ok 2.şerm ok / şerm oke 3.tirs ok
-ona : bnr. -ana			
-onek / -onik	1.ters onek / ters onik 2.vis onek	-onek	1.tirs onek 2.biz donek / biz onek
-onik : bnr. -onek			
-sar	1.asar 2.anasar / inasar / onasar / ûnasar 3.pankisar [paksar]	-san	1.wis an / wis a 2.ewa, wi ha 3.kesê ku gelek bala xwe dide pakîyê, kesê ku tim pak e
-tir / -êr / -yer	1.baş tir / baş êr 2.weş tir / weş êr 3.zaft tir / zafêr / zehfêr / zofêr	-tir	1.baş tir 2.xweş tir 3.zaft tir / zehf tir
-ûna : bnr. -ana			
-vet	nam vet	-	kesê ku navê kesên din bi xirabî derdixe
-war-II : bnr. -ewer			
-wer-I	1.gonî wer / gûnî wer / gonewer 2.ked wer 3.şit wer 4.selef wer 5.merd imwer / mordem wer mêrd imwer	xwar / xwer -xur / -xor	1.xwîn xwar 2.ked xwar 3.şîrxur/şîrxor 4.selef xwar 5.meriv xwar / mirov xwar
-wer-II : bnr. -ewer			
-werd	serewer d	-xur	ser xur
-wes : bnr. -ês			
-wês : bnr. -ês			
-yar	1.bext yar 2.hêş yar / hiş yar / hesar	-yar	1.bext yar 2.hiş yar
-ye (jibo nêr)	1.şikîy aye 2.padîy aye / paday e 3.wanîy aye	-î	1.şikestî / şikandî 2.dadayî [pêvedayî] 3.xwendî (yê ku hatîye xwendin)
-yen : bnr. -în			
-yî / -yîye (jibo mê)	1.şikîy yî / şikîy yîye 2.padîy yî / padîy yîye 3.wanîy yî / wanîy yîye	-î	1.şikestî / şikandî 2.dadayî [pêvedayî] 3.xwendî (ya ku hatîye xwendin)
-yî : bnr. -î-II			
-yîye : bnr. -yî			
-yer : bnr. -tîr			
-yes : bnr. -ês			
-yês : bnr. -ês			
-zar	şermiz ar /şermez ar	-zar	şerme zar
-zet : bnr. -çe			

3.3.Paşgirên Ku Bi Wan Hoker Çêdibin

Di kirmanckîyê de, paşgirên ku bi wan hoker çêdibin hindik in.

Nimûne:

Kirmanckî (Zazakî)	Kirmanckî (Zazakî)	Kurmancî	Kurmancî
paşgir	hoker	paşgir	hoker

-a / -o / -îya	1.rasta / rašta / raştîya 2.qesta / qesto	-î	bi rastî qestî, bi zanebûn
-ane / -one / -ûne	herane	-ane	kerane
-anek/-onek /-onik	dergane k /dargone k /dergoni k	-	piçekî dirêj
-ek: bnr. -êk			
-ekî / êkî / -kî	1.tîk êkî / tik êkî / tikî kî 2.tane kî /toyne kî /tayekî kî	-ekî / -ek	1.tîkeyek 2.piçekî, piçek
-ê-I / -î	1.rojê / rojî 2.gamê / gamî 3.vîstê / vîstî	-ek	1.rojek 2.gavek 3.bîstek
-ê-II / -î	1.verê / verî 2.pinanî	-ê / -î	1.berê / berî, welê (G) 2. bi nepenî
-êk /-ek/-êke/ -îk / -îke / -yek	1.rojê k / rocê k / ruêj ek rojê ke / rojî ke / rocî ke 2.xortê k 3.gele k / gelê k 4.yew ek 5.xeylê k /xeyl eyek /xeyl ek xeylê k /xeyl îk /xeyl îyek xeyl eyek /xêl ek /xêl êk /xêl îk xêl îyek /xêl eyek /xêl îyek	-ek / -ik -ekê	1.rojek rojekê 2.xortek 3.gelek / gelik 4.yekta, tek 5.gelek xêlî / xeylî
-êke: bnr. -êk			
-êkî: bnr. -ekî			
-ên	1.xeyl ên 2.roj ên 3.meng ên	-ek / -ik	1.gelek, xêlî / xeylî 2.rojek / rojekê 3.meh ek , mang êk (KN)
-îkî / -îko / -îka	1.qestî kî / qestî ka / qestî ko 2.diz dîka 3.pinanî kî 4.rastî ko / raştî ko	-îka / -ûka	2.qestî ka / qestî ka 2.dizî ka 3.dizî ka 4. bi rastî
-îko: bnr. -îkî			
-î-I	1.hamnanî / omnonî / ûmnûnî 2.payîzî 3.wisarî / wesarî / usarî 4.zimistanî / zimistûnî	-ê	1.havînê 2.payîzê 3.biharê / beharê 4.zivistanê
-î-II	qestî		qestî ka / qestî ka
-î-III: bnr. -ê-I			
-î-IV: bnr. -ê-II			
-îk: bnr. -êk			
-îka: bnr. -îkî			
-îke: bnr. -êk			
-îya: bnr. -a			
-kanî/ -konî/ -kûnî	1.kor kanî 2.lez kanî 3.pey kanî / pey konî 4.zor kanî /zuar kûnî	-kanî / -kî	1.kor kanî 2.lez kanî / lezkî 3.paşpaş kî 4. bi zorê
-kî-I	1.cemat kî 2.çep kî 3.gawir kî 4.peypey kî 5.çeşmer kî 6.serser kî / serîser kî	-kî	1.çarmêr kî / çarmêrgî 2.çep kî 3.gawir kî 4.paşpaş kî 5.çeşmer kî 6.serser kî
-kî-II: bnr. -ekî			
-konî: bnr. -kanî			
-kûnî: bnr. -kanî			
-na-I [ra]	1.keyna 2.parna 3.pereyna 4.verêna / verîna / verna 5.vizêrna	-	1. ji kengê, le key(KN) 2. ji par 3. ji pêr 4. ji berê de 5. ji duh de
-na-II	1.karêna (karêko bîn) 2.rojna / rojêna (rojêka bîne) 3.yewna/jewna/jûna (yewêka bîne)	-	1.karekî din 2.rojeka din 3.yekî din / yeka din
-o: bnr. -a			
-one: bnr. -ane			
-onek: bnr. -anek			

-onik: bnr. -anek			
-tîre / -tere	şew tîre [şew + tîre] şew tere /sew tere	-tir	şew tîra din
-ûne: bnr. -ane			
-yek: bnr. -êk			

4. 4.NAVBERGIR

Di kîrmanckîyê de, navbergîr (interfix) gelek hindik in, bi tenê çend heb in.

4.1.Navbergîrên Ku Bi Wan Navdêr Çêdibin

Kîrmanckî navbergîr	Kîrmanckî (Zazakî) navdêr	Kurmanckî navbergîr	Kurmanckî navdêr
-e-	gire gir	-e-	gire gir
-e-	pit epit / pit pit	-e-	pit epit / pit pit

4.1.1.Ji bo çêkirina hin navdêran, bêjeyek dubare dibe û navbergîra "-e"-yê dikeve navbera wan; her sê bi hev re navdêreka nû pêk tînin.

Bo nimûne:
gir + e + gir → giregir (Kîrmanckî)
gir + e + gir → giregir (Kurmanckî)

4.1.2.Ji bo çêkirina hin navdêran, navbergîra "-e"-yê dikeve navbera du navdêran; her sê bi hev re navdêreka nû pêk tînin. Nimûne:

Kîrmanckî navbergîr	Kîrmanckî (Zazakî) navdêr	Kurmanckî navbergîr	Kurmanckî navdêr
-e-	dest ebira	-e-	dest ebira / dest ebirak

4.2.Navbergîrên Ku Bi Wan Rengdêr Çêdibin

Ji bo çêkirina hin rengdêran, navbergîra "-a-" yan jî "-e"-yê dikeve navbera du bêjeyên dijwate; her sê bi hev re rengdêreka nû pêk tînin.

Nimûne:

Kîrmanckî (Zazakî) navbergîr	Kîrmanckî (Zazakî) rengdêr	Kurmanckî navbergîr	Kurmanckî rengdêr
-a	ver apey / ver apê	-	paşûpêş

4.3.NAVBERGIRÊN KU BI WAN HOKER ÇÊDIBIN

4.3.1.Ji bo çêkirina hin hokeran, bêjeyek dubare dibe û navbergîra "-a-", "-e-", "-an-" yan jî "-o-"yê dikeve navbera wan; her sê bi hev re hokerekê pêk tînin.

Bo nimûne:
germ + a + germ → germagerm (Kîrmanckî)
germ + e + germ → germegerm (Kurmanckî)
Çend nimûneyên din:

Kîrmanckî navbergîr	Kîrmanckî (Zazakî) hoker	Kurmanckî navbergîr	Kurmanckî hoker
-a- / -e-	1.dav adêv / dev dev 2.fek afek 3.derg aderg 4.genc agenc 5.huşk ahuşk /husk ahusk /wişk awişk 6.nê manê m / nî manî m 7.rew arew 8.ser aser 9.lez alez / leze leze 10.rast arast / raşt arast / raster arast	-a- / -e-	1.dev adev / deve devî / dev dev 2.dev adev / deve devî / dev dev 3. dirêj dirêj, bi direjayî 4.gênc gênc, bi ciwanî 5.hişke hişk 6.nî vanî v / nî vanî v 7. zû zû, zû bi zû 8.ser aser / ser aser 9.lez alez /leze lez , zû bi zû, zû zû 10.raste rast
-an-	ser anser	-an-	ser anser
-o-	nî monî m	-o-	nî vonî vo

4.3.2.Ji bo çêkirina hin hokeran, navbergîra "-a-" yan jî "-e"-yê dikeve navbera du bêjeyên dijwate; her sê bi hev re hokereka nû pêk tînin.

Kîrmanckî (Zazakî) navbergîr	Kîrmanckî (Zazakî) hoker	Kurmanckî navbergîr	Kurmanckî hoker
-a-	cor acêr	-e-	jor ejêr
-a- / -e-	cê racor / cê reacor		ji jêr heta jor, hemû

4.3.3.Navbergîra "-tir"-ê dikeve navbera du bêjeyên cuda û hokerekê pêk tîne. Ev navbergîr, di hin devokên kîrmanckîyê de dibe "-ter", "-tur", "-tor" yan jî "-tî".

Nimûne:

Kîrmanckî (Zazakî) navbergîr	Kîrmanckî (Zazakî) hoker	Kurmanckî navbergîr	Kurmanckî hoker
-tir- / -tî- -ter- / -tur- / -tor-	1.bîn tîrro [bîn + tîr + roj] bîn terro /bîn turro /bîn torro bên tîrro / bêt urro 2.bîn tîrşewe / bîn terşewe	-	1.sê sibê [din + tîr + roj] 2.şeva bertîr

bînteso [bîn + tîr + şew] 3.abtîşo / abtîşû, perey şewe [a + bîn + tîr+ şew]	şeva betir [din + tîr + şev] 3.pêr şev
-ter-: bnr. -tîr	
-tî-: bnr. -tîr	
-tor-: bnr. -tîr	
-tur-: bnr. -tîr	

5. 5.ENCAM

1-Dî dîyalêktên kirmanckî (zazakî) û kurmançiyê de, gelek bêje bi gîrekan çêdibin. Her gîrek xwedî fonsfyoneka taybet e. Heke ew fonsfyon baş neyên naskirin, di dariştina bêjeyan de xelêfî çêdibin.

2-Sê cure gîrekên kirmanckiyê hene: pêşgir, paşgir û navbergir.

3-Dî kirmanckiyê de, li gor devokên herêman û guherînên dangan, varyantên cuda-cuda yên pêşgir û paşgir hene.

4-Dî kirmanckiyê de, paşgir ji pêşgir pirtir in. Herçî navbergir in, ew hindik in, bi tenê çend heb in.

5-Li gor vê lêkolînê, gîrekên hevpişk yên kirmanckî û kurmançiyê gelek pirtir in ji gîrekên wan yên cuda.

6. 6.PERAWÊZ

(1)Bêjeya "enbaz"ê hem di kurmançiyê de hem jî di farisî de wateya "hevpişk, pardar, şirik"ê dide. Bo nimûne, Ehmedê Xanî di Mem û Zînê de wisa nivîsiye: "Enbazê fereh şerîkê xem bû Sergeşte[y]ê xem bi navê Mem bû" (Xanî, Ehmedê, Mem û Zîn, Wergêrê tîpên latînî û kurdiya xwerû: M. Emin Bozarslan, Weşanxana Deng, Uppsala, 1995, r. 230)

(2)"Pirsên te yên dişev gelek en hişk bûn. (Te paroles d'hier soir étaient très dures.)" (Bedir Khan, Emir Djeladet & Lescot, Roger, Grammaire Kurde (Dialecte kurmandji), Librairie d'Amérique et d'Orient, Paris, 1970, r. 213).

7. 7.ÇAVKANÎ

1-Bedirxan, Celadet Alî, Ferheng Kurdî-Kurdî, Avesta, Îstanbul, 2009.

2-Bedirxan, Celadet Alî, Dictionnaire Kurde (Kurmandji)-Français (newşandî).

3-Botî, Kamêran Silêman; Ferhenga Kamêran Kurdî-Kurdî, Weşanxaneyê Spîrêz, Duhok, 2006.

4-Bozarslan, M. Emin; Ferhenga Kurdî, cildê pêşin A-D, Weşanên Deng, Dîyarbekir, 2011.

5-Bozarslan, M. Emin; Baxçê Zimên, cildê pêşin (A-G), Weşanên Deng, Dîyarbekir, 2008.

6-Chyet, Michael L., Kurdish-English Dictionary/Ferhenga Kurmançî-İnglîzî, Yale University Press, New Hawen & London, 2003.

7-Cindî, H. & Xaçaturyan, A.; Zimannameya Kurmançî, Rewan, 1935.

8-Çabolov [Tsabolov], R. L., Etimologîçeskîh Slovari Kurdskoğo Yazika, Tom I (A-M), Moskva, 2001.

9-Çem, Munzur; Ferhengê Kurdî-Tirkî (Zazakî), Stockholm, 1994.

10-Delamarre, X.; Le Vocabulaire Indo Européen, Librairie d'Amérique et d'Orient, Paris, 1984.

11-Esgerov, Şamîl, Ferheng Kurdî-Azerbaycanî, Azerbaycanî-Kurdî û Mişarên Zimanê Kurdî, Bakû, 1999.

12-Farqînî, Zana; Türkçe-Kürtçe Sözlük, Weşanên Enstîtuya Kurdî ya Stenbolê, Stenbol, 2000.

13-Farqînî, Zana; Ferhenga Kurdî-Tirkî, Weşanên Enstîtuya Kurdî ya Stenbolê, Stenbol, 2004.

14-Gazî, Mustafa; Ferheng Kurdî-Tirkî, Weşanên Enstîtuya Kurdî ya Amedê, Amed, 2006.

15-Gewrani, Elî Seydo Gewrani; Ferhenga Kurdî Nûjen, Emman, 1985.

16-Gezik, Erdal & Çakmak, Hüseyîn; Raa Haqî-Riya Haqî, Kalan Yayınları, Ankara, 2010.

17-Gülensoy, Prof. Dr. Tuncer; Kürtçenin Etimolojik Sözlüğü, Ankara, 1994.

18-Hacî Marîf, Ewrehmanî, Wişeronan le Zimanî Kurdî da, Le Çapkirawekanî Korî Zanyarî Kurdî, Bexda, 1977.

19-Hakim, Halkawt & Gautier, Gérard; Dictionnaire Français-Kurde, Klincksieck, Paris, 1993.

20-Hasanpoor, Jafar; A study of European Persian and Arabic Loans in Standard Sorani, Uppsala University, Uppsala, 1999.

21-Hejar; Henbane Borîne Ferhengê Kordî-Farsî, A ta S, Sorûş, Tehran, 1368.

22-Hejar; Henbane Borîne Ferhengê Kordî-Farsî, Ş ta Y, Sorûş, Tehran, 1369.

23-İbrahîmpûr, Dr. Muhemmed Teqî; Vajenameyê Farisî-Kurdî (Senedcî-Ewramî- Kordiyê Şemalî).

24-İzoli, D.; Ferheng Kurdî-Tirkî Tirkî-Kurdî, Weşanên Deng, İstanbul, 1992.

25-Kanar, Mehmet, Büyük Türkçe-Farsça Sözlük, Birim Yayıncılık, İstanbul, 1998.

26-Kendav, Elî, Bi Kurmançiya Koçgîrî Kilam, Destan û Helbestên Koçgîriyan, Evra Verlag, Berlin, 2005.

27-Al-Khâlidî, Diâ'ud-Dîn Bâshâ, Al-Hadîyatu'l-Hamîdiyah, Librairie du Liban, Beyrouth & Paris, 1987.

28-Kocadag, Çeko; Ferheng Kirmanckî (Zazakî)-Kurmançî Kurmançî-Kirmanckî (Zazakî), Weşanên Komkar, Berlin, 2010.

29-Kurdo, Q.; Ferhenga Kurdî-Rûsî, Akademiya Zanîstiyê ya Sovêtîstanê, Moskva, 1960.

30-Kurmançî; Rojnameya Taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li Ser Pirsên Zaravayê Kurmançî, hejmar: 1-40, Avesta, İstanbul, 2009.

31-Lazard, Gilbert; Dictionnaire Persan-Français, Êntêşaratê Şêrketê Kêtab Berayê Heme, 1370.

32-Malmîsanîj; Zazaca-Türkçe Sözlük/Ferhengê Dîmlîki-Turki, Jina Nû Yayınları, Uppsala, 1987.

33-Malmîsanîj, "Kirmanckî (Zazakî) de Suffiksî", Çira, Stockholm, Nr. 6 (1996).

34-Malmîsanîj, "Kirmanckî (Kirdkî) de Suffiksî", Vate, Stockholm, Nr. 1 (1997).

35-Malmîsanîj, M. (Amadekarê weşanê); Ji bo Rastnivîsînê Ferhenga Kurdî (Kurmançî)-Tirkî, Weşanxaneyê Rûpelê, İstanbul, 2012.

36-Mukrîyanî, Gîwî; Ferhengî Kurdistan, Dezgay Çap û Bilawkirdinewey Aras, 1999.

37-Mukrîyanî, Gîwî; Ferhengî Kurdistan Kurdî-Kurdî, Enstîtuya Kurdî ya Amedê, Dîyarbekir, 2010.

38-Nişanyan, Sevan; Sözlürin Soyağacı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 4. baskı, Evereset Yayınları, İstanbul, 2009.

40-Nyberg, Henrik Samuel; A Manual of Pahlavi, Part II: Glossary, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1974.

41-Olgun, İbrahim & Draşan, Cemşid; Farsça-Türkçe Sözlük, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1966.

42-Öztopçu, Kurtuluş; Dictionary of The Turkic Languages, Routledge, London & New York, 1999.

43-Paşa, Y. Ziyaeddin; Kürtçe-Türkçe Sözlük, Yeniden düzenleyen ve Türkçeye çeviren: Mehmet Emin Bozarslan, Çira Yayınları, İstanbul, 1978.

44-Pordawud; Yaddaşthayê Gasaha, Êntêşaratê Danişgahê Têhran, Tehran, 1336/ 2536 şahînsahî.

45-Püsküllüoğlu, Ali; Türkçe Sözlük, Gözden geçirilmiş 2. baskı, Doğan Kitap, İstanbul, 1999.

46-Qazzaz, Şafik; The Sharezoor Kurdish-English Dictionary, Aras, Erbil, 2000.

47-Rhea, Samuel A.; Zimanê Kurdî Devokê Hekarîya [Gramer & Ferheng], Amadekarê çapa nû ya kurdî: Rojan Hazim, Weşanxaneyê Xanî & Bateyî, 2004.

48-Rizgar, Baran; Kurdish-English English-Kurdish Dictionary/Ferheng, London, 1993.

49-Rûhanî, Macid Merdûx; Ferhengê Danêşgahê Kordestan Farsî-Kordî (yek cildî), Danêşgahê Kordestan, Senedec, 1388.

50-Saadallah, Salah; Saladin's English-Kurdish Dictionary, Second edition/Çapa duwem, Avesta, İstanbul, 2000.

51-Savi, Prof. Dr. Saime İnal; Yusud Ziyaeddin Paşa'nın El-Hediyyetü'l Hamidiyye'sinde Osmanlıca-Türkçe Taraması, Elila Yayınları, Ankara, 1993.

52-Seyda, Muhemed Cemil; Ferhenga Jîn Kurdî-Erebî, Beyrût.

53-Svensk-Kurdiskt Lexikon (Nordkurdiska), Översättning: Vildan Tanrikulu, Mustafa Aydogan, Mahmut Lewendî, LEXIN, Stockholm, 2006.

54-Şükûn, Ziya; Farsça-Türkçe Lûgat Gencinei Güftar Ferhengi Ziya, MEB, İstanbul, 1967.

55-Tanrikulu, Mehmet; Türkçe-Kürtçe Sözlük, Podium, Stockholm, 1999.

56-Vocabulaires English, Arabic, Persian, Turkish, Armenian, Kurdish, Syriac, Great Britain Naval Intelligence Division, 1920.

57-Xemoyan, M. Ü.; Ferhenga Kurdî-Kurdî Frazêologî, Êrêvan, 1979.

58-Xanî, Ehmedê, Mem û Zîn, Wergêrê tîpên latîni û kurdiya xwerû: M. Emin Bozarslan, Weşanxana Deng, Uppsala, 1995.

59-Zilan, Reşo, "Paşgirên Kurdî", Kurmancî: Rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdi ya Parisê li ser pirsên zaravayê kurmancî, Hejmar: 1-44, Avesta, 2010.

الملحقات وأداة الصلة في اللهجة الكرمانجية "زازاكية" مقارنة باللهجة الكرمانجية (دراسة وصفية مقارنة)

الخلاصة:

هذا البحث دراسة وصفية مقارنة موسومة ب (الملحقات وأداة الصلة في اللهجة الكرمانجية "زازاكية" مقارنة باللهجة الكرمانجية) تم إعداد البحث من خلال النماذج المكتوبة والمحكية في اللهجتين المذكورتين. يهدف البحث الى دراسة و تحليل اوجه التشابه و الاختلاف في الملحقات وأداة الصلة بين هذين اللهجتين الرئيسيتين في اللغة الكوردية، ومن جانب اخر يتناول هذا البحث مدى تأثير و دور الأدوات المذكورة في تنظيم عمل صياغة الكلمات في اللغة الكوردية ويعزز البحث تحليلاته عن طريق وفرة الأمثلة المتشابهة بين اللهجتين لكي تصبح في الأخير الهدف الاساسي والاستنتاج الرئيسي لهذا البحث.

الكلمات الدالة: (اللغة الكوردية، الكرمانجية "زازاكية"، الكرمانجية، الملحقات، أداة الصلة).

PREFIXES, SUFFIXES, AND INFIXESES IN KURMANJI (ZAZAKI) (Comparative descriptive study)

Abstract:

This research "Prefixes, Suffixes, and Infixeses in Kurmanjki (Zazaki) is prepared on the basis of comparison to other dialects. The materials are taken from oral and written Kurmanjki resources. One of the aims of this research is to compare prefixes, suffixes, and infixeses of two Kurdish dialects, Kurmanjki and Kurmanji, their mutual and diffident sides to be shown. In the recent times, in Kurmanjki and Kurmanji, new terms and words are inflected. To inflect new words and terms, we should have knowledge about prefixes, suffixes, and infixeses. Another aim of this research is to know the characteristics of Kurmanjki's prefixes, suffixes, and infixeses, and to help inflecting oral words. In this research, several outcomes were shown in the conclusion. Key words, Kurmanjki, Kurmanji, Kurmanjki infixeses, Kurmanjki prefixes, Kurmanjki suffixes, Zazaki.

Keywords: Kurdish Language, Kurmanji, Zazaki, Prefix, Suffix, Infixeses.